

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته: اقتصاد

گرایش : برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

عنوان :

بررسی اثر ناطمینانی نرخ ارز و تورم بر رفتار اعتباری بانکها

(با تاکید بر مطالبات معوق بانکی)

استاد راهنما :

دکتر رویا سیفی پور

استاد مشاور :

دکتر آزاده محرابیان

پژوهشگر :

مینامهاجر رهبری

زمستان ۱۳۹۳

به نام خدا
منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداوند است و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضای هیات علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم.

اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضوع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائب های غیر علمی می پالایند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل راز داری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشورهای و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

امضاء پژوهشگر:

تقدیم بہ پدرم؛

بہ خاطر لطف بی دریغش

و تقدیم بہ مادرم؛

بہ خاطر مہربانی کرائش

مشکر و قدردانی :

نخستین سپاس و ستایش از آن خداوندی است که بنده کوچکش را در دریای میکران اندیشه،
قطره ای ساخت تا وسعت آن را از دریچه اندیشه های ناب آموزگاران بزرگ به تماشا
نشیند. لذا اکنون که در سایه سار بنده نوازی که در نگارش این مجموعه مرایاری نمودند، قدردانی
نمایم.

از استاد گرانقدرم سرکار خانم رویاسنی پور که زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده
داستند.

از استاد عالی قدر سرکار خانم دکتر آزاده محریان که زحمت مشاوره این پایان نامه را متحمل
شدند.

در خاتمه از بزرگواران و اساتید ارجمند بالاخص جناب آقای دکتر حسین امیررحیمی که مراد
انجام این تحقیق یاری نمودند، قدردانی و مشکرمی نمایم

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب مینامهاجر رهبری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۱۱۰۴۳۷۶۶ در رشته علوم اقتصاد که در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۰۹ از پایان نامه خود تحت عنوان : بررسی اثر ناطمینانی نرخ ارز و تورم بر رفتار اعتباری بانکها (با تاکید بر مطالبات معوق بانکی) با کسب نمره ۱۷/۷۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و...) استفاده نموده ام ، مطابق ضوابط و رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۳/۱۱/۰۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم مینامهاجر رهبری از پایان نامه خود دفاع نموده و با
نمره ۱۷/۷۵ بحروف هفده و هفتاد و پنج صدم و با درجه بسیار خوب مورد تصویب
قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما :

بسمه تعالی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۹۱۱۹۲۲۰۰۲
عنوان پایان نامه: بررسی اثر ناطمینانی نرخ ارز و تورم بر رفتار اعتباری بانکها (با تاکید بر مطالبات معوق بانکی)		
نام و نام خانوادگی دانشجو: مینامهاجر رهبری	تاریخ شروع پایان نامه: نیمسال اول ۹۳-۹۴	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۳/۱۱/۰۹
شماره دانشجویی: ۹۱۱۰۴۳۷۶۶		
رشته تحصیلی: علوم اقتصاد		
استاد / استادان راهنما: دکتر رویاسیفی پور		
استاد/استادان مشاور: دکتر آزاده محرایان		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>مطالبات معوق بانکی در سیستم بانکداری ایران در سالهای اخیر رو به افزایش است و در سال های اخیر نسبت آن به ۱۵.۳ درصد رسیده است. در این مطالعه مهمترین عوامل تاثیرگذار در مطالبات معوق بانکی ۱۴ بانک در طی دوره ماهانه بین سالهای ۹۲-۱۳۸۱ بررسی شده است. متغیرهای تاثیرگذار در مطالبات معوق بر اساس نتایج این تحقیق عبارتند از ناطمینانی تورم و نرخ ارز، نرخ بهره، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، اندازه بانکها و رفتار احتیاطی بانکها. عوامل موثر بر مطالبات معوق با استفاده از مدل داده های ترکیبی (پانل دیتا) برآورد شده است و دو فرضیه تاثیر معنی دار ناطمینانی نرخ ارز و تورم بر مطالبات معوق بررسی گردیده است.</p> <p>بر اساس نتایج مدل، دو متغیر تولید ناخالص داخلی و نرخ بهره اثر منفی بر مطالبات معوق داشته و سایر متغیرهای مستقل اثر مثبت بر این مطالبات داشته اند. بنابراین فرضیه تاثیر تورم بر مطالبات معوق بانکی معنی دار نبوده و فقط فرضیه تاثیر نرخ ارز بر مطالبات معوق معنی دار بوده است.</p>		

مناسب است
تاریخ و امضاء: _____
 مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۱-۱	مقدمه
۲-۱	بیان مسأله تحقیق
۳-۱	اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن
۴-۱	هدف های تحقیق
۵-۱	سوالات یا فرضیه های تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه)
۶-۱	مدل تحقیق
۷-۱	روش تحقیق
۸-۱	جامعه آماری و حجم آن
۹-۱	بر آورد حجم نمونه و روش نمونه گیری (در صورت نمونه گیری)
۱۰-۱	روش گرد آوری اطلاعات
۱۱-۱	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۲-۱	متغیرها و واژه های کلیدی
۱۰	فصل دوم: مبانی نظری و مروری بر مطالعات تجربی
۱-۲	مقدمه
۲-۲	مبانی نظری
۳-۲	سیب شناسی مطالبات معوق
۱-۳-۲	مالکیت و اداره بانک ها
۲-۳-۲	تعداد قوانین ناظر بر فعالیت های بانکی
۳-۳-۲	بدهی دولت به سیستم بانکی
۴-۳-۲	تسهیلات تکلیفی و تبصره های
۴-۲	وصول مطالبات معوق و راهکارها
۵-۲	پیشینه تحقیق
۱-۵-۲	مرور تحقیقات داخلی
۲-۵-۲	مرور تحقیقات خارجی

۳۰	۶-۲ خلاصه و نتیجه‌گیری
۳۲	فصل سوم: روش تحقیق و بررسی روند داده‌های تحقیق
۳۳	۱-۳ مقدمه
۳۳	۲-۳ معرفی مدل
۳۴	۳-۳ فرضیات تحقیق
۳۴	۴-۳ اهمیت نظام بانکی در تامین مالی
۳۷	۳-۴-۱ سهم نظام بانکی از تامین مالی داخلی
۳۹	۳-۵ معوقات و مطالبات بانکی
۳۹	۳-۶ وضعیت مطالبات معوق در کشور
۴۳	۳-۷ مبانی نظری مدل پانل دیتا:
۴۴	۳-۷-۱ مزایای روش POOLING DATA
۴۵	۳-۷-۲ مدل کلی POOLING DATA
۴۶	۳-۸ روش‌های تخمین مدل POOLING DATA
۴۸	۳-۹ آزمون F
۴۹	۳-۱۰ آزمون هاسمن: انتخاب بین اثرات ثابت یا تصادفی
۵۰	۳-۱۱ مبانی نظری برآورد نااطمینانی نرخ ارز و تورم
۵۰	۳-۱۱-۱ مدل ARIMA
۵۲	۳-۱۱-۲ مدل GARCH
۵۳	۳-۱۲ توزیع نوسانات سری زمانی
۵۳	۳-۱۲-۱ توزیع نرمال
۵۳	۳-۱۲-۲ توزیع تی - استیودنت
۵۴	۳-۱۲-۳ توزیع GED
۵۴	۳-۱۳ تخمین مدل GARCH
۵۵	۳-۱۴ پیش‌بینی مدل‌های خانواده GARCH
۵۶	۳-۱۵ جمع‌بندی
۵۷	فصل چهارم: تخمین و برآورد مدل
۵۸	۴-۱ مقدمه

۵۸	۲-۴ تعریف داده‌های ترکیبی
۵۹	۳-۴ نتایج تخمین مدل رگرسیون و آزمون فرضیه‌ها.....
۵۹	۱-۳-۴ تخمین سری نااطمینانی (E)
۵۹	۲-۳-۴ استخراج سری نااطمینانی نرخ ارز
۶۱	۳-۳-۴ استخراج سری نااطمینانی نرخ تورم.....
۶۳	۴-۴ تخمین مدل پانل دیتا
۶۳	۱-۴-۴ نتایج آزمون F لیمر
۶۴	۵-۴ برآورد مدل اصلی
۶۸	فصل پنجم: تحلیل و جمع‌بندی نتایج تحقیق
۶۹	۱-۵ مقدمه فصل پنجم
۷۲	۲-۵ نتیجه‌گیری
۷۴	منابع و مأخذ
۷۸	پیوست ها

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۳۵	جدول (۱-۳): بانک ها در کشورها منتخب.....
۳۶	جدول (۲-۳): متوسط سرمایه پایه بانکهای برتر در کشورهای منتخب.....
	جدول (۳-۳): حجم تأمین مالی کشور از منابع مختلف در طول سالهای ۱۳۸۶-۱۳۹۲ (میلیارد ریال)
۳۸
۴۲	جدول (۴-۳): میزان و سهم معوقات از کل تسهیلات پرداختی ۱۳۹۲.....

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۴۳	نمودار ۳-۱: نسبت مطالبات معوق از تسهیلات اعطا شده نظام بانکی کشور طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲
۵۹	نمودار ۴-۱: نرخ ارز در بازار آزاد
۶۱	نمودار ۴-۲: سری زمانی نااطمینانی نرخ ارز
۶۱	نمودار ۴-۳: نرخ تورم ماهیانه
۶۳	نمودار ۴-۴: سری زمانی نااطمینانی نرخ تورم

فصل اول: کلیات

۱-۱ مقدمه

در هر نظام اقتصادی یکی از مهمترین نهادهای اقتصادی فعال در دو حوزه بازارهای مالی و بازار کالا و خدمات، نهادهای پولی و بانکی می‌باشند. در واقع این نهاد با جذب پس‌اندازهای جزء و کوچک و یکجا نمودن آنها، این منابع را به بخش مولد اقتصاد در قالب اعطای تسهیلات پرداخت می‌نماید. در نظام بانکداری بدون ربا، نظام بانکی از یکسو با عقد انواع قراردادهای مشارکتی با بخش تولید، منافع آتی (سود علی‌الحساب) طرح‌های تولیدی و خدماتی را به سپرده‌گذاران منتقل می‌نمایند. در واقع این نهاد به عنوان یکی از واسطه‌های مهم در فعالیت‌های اقتصادی ایفای نقش می‌کند. قاعدتاً فرآیند انتقال وجوه سرمایه‌گذاری (از سوی سپرده‌گذاران به سرمایه‌گذاران) و منافع آن (انتقال سود مشارکت از سرمایه‌گذار به سپرده‌گذار) مهمترین وظیفه نظام بانکی به حساب می‌آید. حال اگر در انتقال این وجوه اخلاقی ایجاد شود، نظام بانکی با مشکلات و تهدیدهایی مواجه می‌شود. یکی از این تهدیدها، عدم توانایی پرداخت اقساط بانکی از سوی سرمایه‌گذار به بانک است. در این حالت عدم دریافت وجوه موجب می‌شود تا بانکها نتوانند از دریافت و تخصیص مجدد آن به سایر متقاضیان سرمایه‌گذاری بهره‌مند شوند. در این حالت انباشت مطالبات معوق موجب خواهد شد تا کارکرد نظام بانکی با اخلال مواجه شود. در این رابطه بررسی عوامل اقتصادی و نهادی تاثیرگذار به این پدیده ناخوشایند به عنوان اولین گام جهت رفع چنین چالشی در نظر گرفته می‌شود. از اینرو ما سعی می‌نماییم در این تحقیق پس از تعیین و شناسایی عوامل تاثیرگذار بر مطالبات بانکی اعم از عوامل بیرونی (نظیر نرخ ارز، تورم، سود و رشد اقتصادی) و عوامل داخلی (نظیر اندازه و میزان احتیاط)، تاثیر هر یک را بر این مطالبات بررسی و اندازه‌گیری نماییم. پس از این گام با بینش کافی می‌توان در تعیین استراتژی‌های مناسب و اقدامات سیاست‌گذاری جهت جلوگیری از ایجاد این معضل اقدام نمود.

۲-۱ بیان مساله تحقیق:

اقتصاد ایران طی سه دهه اخیر با فراز و نشیبهای بسیاری در فعالیت های کلان اقتصادی مواجه بوده است. از جمله آنها، فعالیتهای بانکی در کشور است. نظام بانکی کشور طی دهه های اخیر با مسایلی مانند: ملی شدن بانک ها، تحمیل سیاست های تکلیفی و تبصره های دولت، مدیریت دولتی و کنترل دستوری نرخ سود بانکی روبه رو بوده است. بررسی شرایط حاکم بر بانک های ایران و مقایسه آن با شرایط کشورهایی که بحران بانکی را تجربه کرده اند، به خصوص کشورهای در حال توسعه، بیان کننده آن است اقتصاد ایران شرایط بحران بانکی را تجربه کرده است؛ هرچند به علت دولتی بودن بانک ها و حمایت های مالی بانک مرکزی، این شرایط در عمل به بروز بحران آشکار در اقتصاد منجر نشده است. (مشیری، ۱۳۹۲). در واقع یکی از نموده های آشکار چنین وضعیتی افزایش مطالبات بانکها و عدم توانایی در ایجاد تعادل بین میزان سپرده های دریافتی و میزان تسهیلات پرداختی است. بدون شک مسئله مطالبات معوق، موضوعی است که خصوصاً در چند سال اخیر به یک مسئله حاد برای نظام بانکی تبدیل شده و دست اندرکاران نظام بانکی به دنبال حل این معضل می باشند. در این راستا اولین گام جهت رفع چنین معضلی، بررسی عوامل تاثیر گذار بر مطالبات معوق و اندازه گیری میزان تاثیرگذاری آنها بر مطالبات معوق می باشد. طبق مطالعات و بررسی های صورت گرفت از جمله عوامل تاثیرگذار بر مطالبات معوق بانکی (صرفه نظر از مدیریت داخلی بانک)، نوسانات نرخ تورم، نرخ ارز، دستوری بودن نرخ سود تسهیلات (و سود سپرده گذاری)، رفتار احتیاطی بانکها (می توان با نسبت وام به دارایی ها تعریف شود)، مالکیت دولتی، اندازه بانک، سیکل تجاری (نوسانات GDP) و . . . می باشد. مطالعه حاضر قصد دارد از بین متغیرهای کلان تاثیرگذار، نوسانات دو متغیر نرخ ارز و تورم را بر نرخ مطالبات بررسی نماید. وجود تورم فزاینده یا نوسان شدید نرخ ارز در سیستم مالی می تواند به خروج پس انداز سپرده گذاران از بانکها منجر شود. به طوری که اگر نااطمینانی به سیستم بانکی و شرایط ناپایدار توسط پس اندازکنندگان احساس شود و آنان راهی بهتر برای نگهداری پس اندازهای خود بیابند، اقدام به خروج سپرده های خود از بانکها می نمایند. به علاوه، از آنجا که بانکها بخش عمده ای از سپرده های مشتریان را به صورت تسهیلات اعطا کردند، در صورتی که تسهیلات به موقع

بازپرداخت نشود، حجم معوقات بانکی افزایش می‌یابد و در شرایط بدبینانه حتی ممکن است وضعیت به ورشکستگی بانکها هم منجر شود. (حیدری، ۱۳۸۹). از سوی دیگر تورم بالا یا افزایش نرخ ارز از آنجایی که موجب کاهش ارزش پول وام گرفته شده می‌شود، وام‌گیرندگان ترجیح می‌دهند پرداخت مطالبات معوق خود را به تعویق بیندازند تا ارزش وام گرفته شده کماکان کاهش یابد که این امر برای آنها رضایت بخش است. البته افرادی که وام ارزی گرفته‌اند این شرایط برای آنها طور دیگری است و وام آنها که به صورت ارزی بوده موجب می‌شود تا ارزش ارز بالا رفته و آنها مجبور به تحمیل هزینه‌های مالی زیادی می‌شوند.

شرایطی که بانکها در پرداخت دیون خود دچار مشکل می‌شوند شامل موارد زیر است:

بانکها واسطه‌گرهای مالی هستند که اغلب تعهدات آنها سپرده‌های کوتاه مدت و به‌طور معمول دارایی‌های آنها وام‌های پرداختی بلندمدت به کسب و کار و مصرف‌کنندگان است. زمانی که ارزش داراییهای آنها کمتر از ارزش بدهی آنها می‌شود، بانکها فاقد توان پرداخت دیون یا درمانده هستند. ممکن است:

۱- ارزش داراییهای بانک به دلیل عدم توانایی قرض‌گیرندگان یا عدم تمایل آنها برای پرداخت بدهی خود به بانک سقوط کند (ریسک اعتباری).

۲- گاهی اوقات نیز حتی در شرایط نبود افزایش در مطالبات معوق، اگر نرخ بازده دارایی‌های بانک کمتر از نرخ باشد که باید برای تعهدات پردازد، ترانزنامه بانک در وضعیت نامطلوب قرار می‌گیرد. نمونه متداول چنین مشکلی، افزایش نرخ‌های بهره کوتاه مدت است که بانکها را ناگزیر به افزایش نرخ بهره پرداختی به سپرده‌گذاران می‌کند. (برانسون، ۱۳۷۲).

۳- مورد دیگر، متناسب نبودن نرخ بازده بر اثر تغییر در نرخ برابری ارز است. این مورد زمانی رخ می‌دهد که بانک‌ها به پول خارجی وام دریافت و به پول داخلی وام پرداخت کنند. زمانی که سپرده‌های بانکی بیمه نشده باشند، با نامطلوب شدن کیفیت سبد دارایی بانک ممکن است بانک با هجوم سپرده‌گذاران برای برداشت سپرده‌ها، قبل از ورشکستگی مواجه شود. خروج ناگهانی سپرده‌های بانکی با آثار مشابه هجوم بانکی ممکن است پس از یک دوران ورود سرمایه خارجی کوتاه‌مدت رخ دهد، مانند تجربه کشورهای آمریکای لاتین، آسیا و اروپای شرقی در دهه ۱۹۹۰.

(مشیری، ۱۳۸۹) البته اثر عوامل خارجی بر ورشکستگی بانکها با توجه به رژیم نرخ ارز، متفاوت می‌باشد. برای مثال، نرخ های ارز انعطاف پذیر به عنوان یک عامل تثبیت کننده سیستم مالی می تواند بخشی از شوک های واقعی اقتصاد را خنثی نماید. (ایچنگرین^۱، ۱۹۹۹) همچنین این رژیم ارزی تمایل کشورها را به استقراض از محل منابع خارجی کاهش می دهد و بانکها نیز از پرداخت وام‌هایی که از محل اعتبارات خارجی تأمین می شوند، پرهیز می‌نمایند. وجود رژیم نرخ ارز ثابت، عملیات وام دهندگی سازمان های مالی از جمله بانک مرکزی که آخرین وام دهنده به شمار می آید را به مؤسسات مالی که دچار مشکل شده اند، به شدت محدود کرده و اعتماد مردم را نسبت به ثبات نرخ ارز به تدریج کاهش می‌دهد. با توجه به مطالب گفته شده و اهمیت دو متغیر تورم و نرخ ارز در فضای کسب و کار صنعت بانکداری، سوال اصلی تحقیق حاضر آن است که نا اطمینانی نرخ ارز و تورم چه تاثیری می تواند بر رفتار اعتباری بانکها داشته باشد؟ در اینجا مطالبات معوق بانکی را می‌توان به عنوان متغیر هدف (رفتار اعتباری) مورد بررسی قرار داد.

۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن:

در بازارهای مالی اغلب کشورها به ویژه کشورهای درحال توسعه‌ای نظیر ایران، نظام بانکی سهم قابل توجهی از ارائه خدمات مالی را دارند و در تسریع گردش منظم چرخه اقتصادی از طریق منابع مالی جهت طرح های عمرانی و ایجاد و توسعه واحدهای تولیدی و طرح های اشتغال زا و اتمام طرح های نیمه تمام، جایگاه ویژه ای را به خود اختصاص داده اند. (منصف، ۱۳۸۹).

مطالعات بانک جهانی نشان می دهد که ایجاد تغییرات اساسی در متغیرهای کلان نظیر رشد تورم و نوسانات شدید نرخ ارز موجب ایجاد اختلاف در شبکه بانکی می‌شود. این اختلاف می‌تواند در زمینه تغییر رفتار سپرده‌گذاران (نسبت به سپرده‌گذاری وجوه) و وام‌گیرندگان (دریافت وام یا بازپرداخت آن) باشد. ایجاد تورم شدید، موجب می‌شود تا وام‌گیرندگان از محل این شوک منتفع شده و در بازپرداخت بدهی خود قصور نمایند. از سوی دیگر برای سایر سرمایه‌گذاران و بویژه سپرده‌گذاران،

دریافت نرخ ثابت سود سپرده با بازدهی معین در این شرایط به صرفه نبوده زیرا آنها می‌توانند پس‌اندازهای خود را از شبکه بانکی به سمت خرید کالا و سایر دارایی‌هایی که ارزش ذاتی دارند، هدایت نمایند. به عنوان نمونه دارایی‌هایی نظیر طلا، زمین، مسکن با توجه به شرایط تورمی، بازدهی بالاتری نسبت به سود ثابت سپرده‌های بانکی دارند. در واقع شرایطی که نرخ تورم بیشتر از نرخ سود ثابت سپرده‌گذاری باشد، انتظار چنین وضعیتی وجود دارد. در این شرایط تصور در پرداخت بدهی از سوی قرض‌گیرندگان و هجوم سپرده‌گذاران جهت برداشت سپرده‌های خود موجب می‌شود بانکها نتوانند پاسخگوی این هجوم شوند و در وضعیت اضطراری قرار بگیرند. در این شرایط در صورت عدم کمک بانک مرکزی یا دولت، شرایط بانکها بشدت وخیم می‌شود.

این وضعیت در شرایط نوسانات نرخ ارز نیز صادق است. فرض نمایید ارزش پول ملی کاهش یابد، این شرایط موجب ایجاد و تشدید تورم می‌شود و اثرات تورم در فوق بیان گردید. از سوی دیگر بسیاری از وام‌گیرندگانی که در تجارت خارجی فعال هستند (واردکننده بخش از نهاده‌های اولیه یا صادرکننده بخشی از محصولات) اگر وام بر حسب پول ملی دریافت کرده باشند، در بازپرداخت بدهی خود با مشکل مواجه می‌شوند زیرا جریان مالی این شرکت‌ها به شدت تحت تاثیر تورم و نوسانات نرخ ارز قرار می‌گیرد و سود و زیان آنها بشدت تغییر می‌کند. حال اگر وام دریافتی براساس ارز باشد و بازپرداخت آن نیز بر اساس ارز باشد، این وضعیت بشدت وخیم می‌باشد. این شرایط را می‌توان در حال حاضر از وام‌گیرندگانی که طی سالهای گذشته از صندوق ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی با نرخهای تثبیت شده ارز دریافت نمودند و حال مجبور هستند، وام دریافتی را با سه برابر شدن بازپرداخت پس بدهند این وضعیت طبق آمار رسمی بانک مرکزی منجر شده تا بسیاری از این بنگاهها، نسبت به پرداخت این مبالغ تصور نموده‌اند و در حال حاضر نزدیک به هشتاد هزار میلیارد تومان مطالبات بانکی معوق در شبکه بانکی ثبت شود. (ذوالفقاری و همکاران، ۱۳۹۱). بدون شک نوسانات و نااطمینانی از نوسانات نرخ ارز و تورم تاثیر به سزایی در اعتبارات بانکی، به ویژه بر حجم معوقات بانکی داشته است. از این رو با توجه به این مهم تحقیق حاضر به بررسی علل نااطمینانی نرخ ارز و تورم و اثر آن بر رفتار اعتباری بانکها با تاکید بر مطالبات معوق داشته است.

۱-۴ هدف های تحقیق:

هدف اصلی:

- بررسی عوامل موثر بر مطالبات معوق

اهداف فرعی:

- بررسی تاثیر نااطمینانی نرخ ارز بر مطالبات معوق

- بررسی تاثیر نااطمینانی تورم بر مطالبات معوق

۱-۵ سوالات یا فرضیه های تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه):

سوال اصلی:

- آیا تاثیر نااطمینانی نرخ ارز بر مطالبات معوق معنادار می باشد؟

- آیا تاثیر نااطمینانی تورم بر مطالبات معوق معنادار می باشد؟

۱-۶ مدل تحقیق:

مدل تحقیق که الهام گرفته از تحقیقات اسپي نوزا و پراساد (۲۰۱۰) در بررسی مطالبات مشکوک الوصول ۸۰ بانک خاورمیانه، به صورت رابطه زیر می باشد:

$$M_{i,t} = \alpha. + P_{i,t} + E_{i,t} + GDP_{i,t} + R_{i,t} + H_{i,t} + S_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

متغیر وابسته

$M_{i,t}$ = میزان مطالبات معوقه بانک i ام برای زمان t ام

متغیر مستقل

P = نااطمینانی تورم

E = نااطمینانی نرخ ارز

GDP = نرخ رشد GDP

R = نرخ سود و یا تسهیلات بلندمدت

H = رفتار احتیاطی (نسبت وام به دارایی) بانک i ام برای زمان t ام

S = اندازه بانک i ام برای زمان t ام